

Maýro La Torre

Proverbante, ... oni lernas

Nin instruas eraro, kiun faras najbaro

1. Enkonduko

Ĉu proverboj ankoraŭ uzatas kaj utilas? Ĉu proverboj ankoraŭ helpas instruadon? Kion oni povas lerni el proverboj?

Proverbo estas sperto, proverbo estas averto

En la nuntempaj kulturoj la proverboj konsistigas literaturan ĉenron relative malmodan. En multaj landoj (ĉu en ĉiuj?) videble la proverbo-kono de la homoj malpliiĝas de generacio al generacio. Sed ankaŭ pro tio ili meritas apartan atenton, simile kiel oni emas protekti malaperriskajn bestojn kaj plantojn.

Cetere, en la transformiĝo de socioj el kampara stadio al industria kaj postindustria, ĉu la iaman lokon de proverboj ne prenas la komercaj sloganoj kaj la entreprenaj devizoj? Ĉu do la ĉiutaga refreneca ripetaĵo de populara televida aktoro, ĉu la devizo regule reproponata de partiestro aŭ de ideologia influulo, ĉu la slogano ĉose-rande legadata en reklam-afiŝegoj ne estas modernaj versioj de iamaj proverbecaj diraĵoj?

Nacia lingvo en hejma rondo - Esperanto en tuta mondo.

Se plac'us al vi esti regalata kiel Reg'o... (Austrian Airlines, 1992)

Flugu pli proksimen al la vera Finnlando. (Finnair, 1995)

Por kulturo de paco kaj senperforto.

Esperanto, la dua lingvo por ĉiu.

Simpla, facila, belsona, ...

...

2. Difino

La respondoj memkompreneble dependas de kion ni vere celas per la vorto **proverbo**. Klara, malimplica difino de tiu termino estas defio eĉ por plej famaj proverbistoj⁽¹⁾. Tamen ni povas provi jene listigi almenaŭ iujn ecojn plimalpli tipajn de la proverboj.

a) Proverboj estas **fiksitaj diraĵoj**, kies frazeroj kutime ne estas anstatayigeblaj per aliaj formoj. Se oni en ili ĉanĝas vorton aŭ vorteron, la rezulta frazo ĝenerale ne estas alia proverbo. Tial proverboj parenas je aliaj klipaj diraĵoj, kiaj la sentencoj, la devizoj, la frapfrazoj, la aforismoj, la t.n. "idiomaĵoj".

Libereco, egaleco, frateco

Unu homaro, unu lingvo

Negoco estas negoco (Seneko)

La praktiko, kiu instruas kaj amuzas

Poltroneco estas scii, kion mi faru, kaj ne fari tion (Konfuceo)

b) Proverboj ankaŭ parenas je la aŭtoraj citaĵoj. Fakte en la parolo oni kvazaŭ "eliras" el sia diraĵo, por mencii **aliulan** (onian) diron, iam eĉ ĉanĝante sian paroltonon, kiel oni kutimas en citaĵoj.

Onidire infanoj, frenezuloj kaj filozofoj diras la veron: Tial la infanojn oni batas, la frenezulojn oni enfermas en institutojn kaj la filozofojn oni ne komprenas. (Paganini)

c) Tamen, dum citaĵoj kaj aforismoj havas plimalpli konatan patrecon, la proverbojn oni konsideras "verkitaj far la popolo". Memkompreneble ĉiu proverba frazo iam kaj ie devis esti naskata de iu, sed tiu **avtoro** estas **ne plu konata**.

La loto estas ĵetita (Cezaro)

Unu hirundo ne faras printempon (Aristotelo ?)

Instruante, ni lernas (Seneko)

Proletoj de ĉiuj landoj, unuiĝu (Marks/Engels)

Komenco bona, laboro duona (-)

æ) Enhave la proverboj plej ofte esprimas veraĵojn "**ĝenerale**" **akceptatajn** en iu kultura komunumo. Pri tiu aspekto ili similas la sentencojn kaj la aforismojn.

Laŭ mateno oni juĝas la tagon

Du militas, tria profitas

Plibono estas malamiko de bono

Sana menso en sana korpo (Sokrato)

d) Sed dum sentencoj kaj aforismoj rekte esprimas sian signifon, la proverboj oblikve atingas sian celon per **metaforoj**. Alimaniere dirate, la situacion rekte esprimata de la vortoj mem de la proverba frazo ni devas reinterpreti figure sur alia signif-ebeno.

Ĉiun aŭdu, mem decidu

rekte

Neniam prokrastu ĉis morgaŭ tion, kion vi povas fari postmorgaŭ (Twain)

rekte

La ludo kandelon ne valoras

oblikve

Kiam la kato promenas, la musoj festenas

oblikve

e) Figureco estas tipa de ankaŭ de aliaj literaturaj ĝenroj: ni pensu ekzemple pri la fabloj.

Cikado kaj formiko

Vulpo kaj vinberoj

Lupo kaj ĉafido

Tamen, kontraste je fabloj, proverboj estas treege **koncizaj**. Maksimume ili konsistas el dupropozicia frazo; ofte ili estas eĉ pli mallongaj, rezignante je sintakse gravaj vortoj kiel la ĉefverbo(j).

Hundo bojas, pasanto vojias

Kia la patro, tia la filo

Tempo estas mono

Mano manon lavas

Ĉio havas finon

Al ĉiu la sia

Hunda vivo

Lupe malsati

f) Fine - sed ne malplej grave - la proverboj emas prezentiĝi per **poemeca** formo, kun ritmo kaj ofte kun rimo. Ĉi tiu eco evidente helpas plaaŝon kaj parkeradon.

Belaj rakontoj el trans la montoj

Neniu estas profeto en sia urbeto

Nuda kaj kruda, sen grupo en poŝo

Ne prenis pastro la donon, rekaŭ sako la monon.

Aldoneblus aliaj konsideroj, precipe pri la sociklasa **popoleco** de la uzado

Venas proverbo el popola la cerbo

kaj pri la ofta **spriteco** de la retorika figuro; sed suspekteble temas pri ecoj malpli esencaj kaj ĝeneralaj, kaj krome malpli objektivaj takseblaj.

Fliku truon dum ĉi estas eta

Se vi faros vin ĉafo, la lupoj vin manĝos

Avarulo kaj porko estas bonaj post la morto

Kie diablo ne povas, tien virinon li povas

Kiel ni vidis, ĉiu el la supre menciitaj ecoj ne estas tipa de proverboj, sed ĉi povas aparteni je aliaj specoj de diraĵoj. Tamen la **kunaĵo** de la diritaj ecoj verŝajne **karaktizas** la specon de ni konsiderata. Alivorte, kvankam ofte oni hezitas atribui iun frazon je iu diraĵo-speco aŭ je alia, nur proverboj kontentigas samtempe ĉiujn tiujn ecojn:

- ◆ forma fikseco,
- ◆ citeco,
- ◆ senaŭtoreco,
- ◆ akcepteco,
- ◆ figureco,
- ◆ koncizeco,
- ◆ poemeco.

3. Socia kaj eduka rolo

Ĝiam la proverboj kondensigis la sciojn en formoj facile memoreblaj kaj transdoneblaj. Similan rolon ludas nun la frapfrazoj kaj sloganoj, kvankam ĉelastaj estas intence kaj industrie planitaj, ekspluatante ankaŭ psikosciencajn kaj sociologiajn rimedojn.

Jam ekde la antikveco sentencoj kaj proverboj estis grava parto de instruado, aŭ almenaŭ ili estis maniero por longe memori la instruojn, iel ajn ricevitaĵn.

Iam eĉ sciencajn principojn oni lernis sentenco-forme.

Proverbo estas restaĵo de profilozofio, konserviĝinta inter multaj ruinoj pro sia mallongeco kaj oportuneco (Aristotelo)

Via nutraĵo estos via kuracilo (Hipokrato)

Ekstremaj malbonoj, ekstremaj rimedoj (Hipokrato)

Por ke lingvo estu tutmonda, ne sufiĉas nomi ĉin tia (Zamenhof)

Ankoraŭ en renesancaj lernejoj oni abunde lernadis latinlingvajn tradiciajn diraĵojn. Kaj, konsiderante ke tiam la latina ne estis la gepatra lingvo de la lernantoj, oni povas facile imagi kiel tiuj parkeraj diraĵoj vole-nevole rolis ankaŭ kiel modelaj frazoj pri la lernata lingvo⁽²⁾.

Mano pekis, dorso pagas [O AS, O AS]

Ofta festo, malplena kesto [A O, A O]

Barbo potenca, sed kapo senenca [O A, sed O A]

Dirite, farite [E, E]

For de l'okuloj, for de la koro

Bovidon ni atendis, infanon dio sendis

Edzigu filon kiam vi volas, edzinigu filinon kiam vi povas

Tial el la kleriga vidpunkto oni povas distingi du gravajn valorojn de proverbo-lernado:

- 1) la **eduka**, t.e. la transdonado de kulturaj tradiciaj principoj;
- 2) la **lingvoinstrua**, t.e. la alproprigo de lingvaj modeloj.

La duan valoron bone konas ankaŭ pluraj aŭtoroj de Esperantaj lernolibroj, kiuj laŭdirinde faris siajn lecionojn per Zamenhofaj proverboj⁽³⁾. Tiel oni povas atingi samtempe du celojn: lernigi ekzemplajn frazmodelojn kaj liveri facile memoreblajn literatur-erojn.

Aliflanke neeŭropaj legantoj povus prave kontraŭdiri ke la Zamenhofa internacieco estas tiu tipa de la deknaŭa jarcento⁽⁴⁾, spegulita tra la lingvoj rusa, pola, germana kaj franca, kaj revestita per dignaj Esperantaj vestoj, kio nun al ni aspektas unuflanka, ne tutmonda. Kredeble se la du

Zamenhofoj replanus sian kolekton nun, komence de la tria jarmilo, ili ne limiøus je la lingvoj kaj kulturoj æirkaý Varsovio.

Fakte nun, kiam pasis preskaý unu jarcento de la unua eldono (1905a) estus bela defio por niaj "tutmondemaj" verkistoj realigi ampleksigon de la Zamenhofa Proverbaro per ekzemplaj aldonaĵoj el la ceteraj kontinentoj. Æu komenci kompili ian Afrikan Aldonon al la Zamenhofa Esperanta Proverbaro, Azia Aldono al la Z.P., Mezorianta Proverbaro Esperantigita, ktp.

4. Interkultura komparado

Ofte okazas inter du malsamlandaj interparolantoj (*A* kaj *B*) ke la alparolanto *A* provas uzi iun sian proverbon, demandante la aýskultanton *B*, æu li komprenas øin, æu li havas ion similan en sia lingvo, aý kiel oni esprimus la samon æe li. La rezultoj povas esti diversaj, laý la kulturoj de la du interparolantoj kaj laý la konsiderata proverbo.

Povas okazi ke:

1. La aýskultanto *B* bone komprenas la proverbon, æar en lia lingvo oni diras "same" (t.e. en la lingvo de *B* ekzistas proverbo, kiu estas la **laývorta traduko** de la proverbo en la lingvo de *A*).
2. La aýskultanto *B* ne trovas en sia lingvo proverbon, kiu estas laývorta traduko de la proverbo de *A*, sed post ioma cerbumo li trovas alian proverbon, kiu esprimas "la samon" per figuro iom alia (**ekvivalento**).
3. La aýskultanto *B* **ne trovas** en sia lingvo proverbon, kiu havas la saman valoron de tiu de *A*.

Verþajne æiu el vi spertis similajn okazojn kaj estus interese kolekti tiajn.

Eæ bele indus aranøi plurkulturan eksperimentan enketon pri tio.

Se ni interesøas precipe pri la kulturaj diferencoj, la komparo povas okazi per iu ajn punta lingvo, ekzemple per la Internacia Lingvo.

Supozeble se la homoj *A* kaj *B* apartenas je tre proksimaj kulturoj (kiel la itala kaj la hispana, la æeñla kaj la pola), ripetante la saman "eksperimenton" kun diversaj proverboj, imageble oni trovos multajn kazojn "1", kelkajn "2" kaj malmultajn "3". Inverse, se la kulturoj estas tre malsimilaj, kiel la franca kaj la japana, apenaý troviøos kazoj je tipo "1", kaj verþajne eæ ne multos la tipo "2", dum abundos la kazoj 3-a-tipaj.

Evidentas do ke tia komparado konsistigas fekundan grundon por malkovri la **kulturajn diferencojn** je pluraj niveloj: kion la homoj pensas pri iuj aspektoj de la vivo, per kiuj bestoj aý aĵoj ili simboligas la homajn (mal)virtojn kaj ecojn, kiel ili strukturigas la metaforojn, ktp.

Tial en nia diskutejo E-INS ("Esperanto-Instruado")⁽⁵⁾ antaý kelkaj monatoj ekestis la ideo kunlaborigi pri tiu temo kelkajn lerneajn klasojn de Projekto Interkulturo.

La ideo estis fokusigata kaj iom priplanata okaze de la pasintjulia Internacia Seminario "Interkulturo", kiu okazis en Æaæako (Jugoslavio), inter la diverslandaj instruistoj tie partoprenantaj.

Ni vidu pri kio temas, unue esenc-resume (par. 5), kaj poste detale (par. 6).

5. La øeneralaj trajtoj de subprojekto **PROVERBEJO**

5.1 La "ludon" povas partoprenoj klasoj aý lernanto-grupoj. Ju pli da landoj partoprenos, des pli

bone por la rezultoj. Kvankam la "ludo" estas pensita por lernejoj, verŝajne allaseblas "serioz-intencaj" unuopuloj (ekzemple senklasaj instruistoj), kiuj akceptas la ludregulojn.

5.2 La praludiloj estas la diverslingvaj proverboj, sed la peranta labora lingvo estas Esperanto.

Por unuopa grupo A:

5.3 Partoprenanta klaso (aŭ grupo) komencu **kolekti** proverbojn de sia kulturo, prefere el vivaj fontoj (ekz. el la geavoj); manke de tio oni ærpu el sia memoro, el skribaj verkoj, ktp.

5.4 Prefere oni ne tro diskutu pri la difino de *proverbo*, sed elektu kriteriojn (æ elastajn) laŭ kiu kolekti proverbojn.

5.5 Oni klopodu iel **klasigi** la kolektitajn proverbojn æ plurmaniere (laŭ mencialoj, laŭ celo, laŭ strukturo, ...).

5.6 Cele de komparo kun alilingvanoj, oni **laŭvorte traduku** sian proverbkolekton en la Internacian Lingvon, aldonante - se necese - laŭsencan tradukon kaj klarigojn pri fonaj konoj laŭbezone por kompreno.

5.7 Surbaze de taŭge elektita areto el la Esperanta Proverbaro la klaso provu trovi sialingvajn **ekvivalentojn**, se ili ekzistas. Eble ili trovos plurajn, sed kun diversa proksimeco.

5.8 Por sia proverbkolekto (tiu menciita en 5.3 - 5.7), oni provu trovi **ekvivalentojn** en la Zamenhofa Proverbaro. Kompreneble por æiu proverbo oni menciui, æu la trovita ekvivalento estas laŭvorta traduko, similvorta traduko, alia metaforo, ktp.

Por duopo da klasoj A kaj B:

5.9 Æiu klaso ordigas en tabelon sian proverbkolekton kun originaloj, laŭvortaj tradukoj, eventualaj kulturaj klarigoj, eventualaj ekvivalentoj en Esperanta Proverbaro (aŭ alia literatura fonto).

La du klasoj **interpanøas** siajn tabelojn.

5.10 Æiu klaso laŭeble klopodas kompletigi la tabelon ricevitan de la partnera klaso, seræante **sialingvajn ekvivalentojn**, se ili iel ekzistas.

La klasoj re**interpanøas** la rezultojn.

5.11 Se tio interesas kaj plaæas, kromaj "matæoj" (5.9 - 5.10) povas esti **ludataj** per aliaj proverbkolektoj.

5.12 La tiel kompletigitaj tabeloj estas **sendataj** al la kunordiga centro (la Kvazaŭlernejo).

Por la tuta ludantaro kaj por la "publiko":

5.13 En la Kvazaŭa Lernejo *Tibor Sekelji*, kiu kiel sciate estas la interreta projekcio de Interkulturo-Projekto, oni konstruas apartan ejon, nomata **PROVERBEJO**.

Tie oni prezentas la ludregulojn kaj aliajn utilajn informojn, ekzemple indikoj por trovo de PROVERBAROJ paperaj kaj komputilretaj.

5.14 En la Proverbejo oni aperigas **xiujn** alvenantajn **rezultojn**, t.e. la kompar-tabelojn, kaj eventualajn aliajn materialojn.

5.15 Oni konstruas **plurlingvan datumaron**, nutrata iom post iom per la alvenantaj kompartabeloj. Pli precize temos pri datumbazon (rikordaro), en kies rikordoj (datumeroj) lokiĝos proverboj kun diverskulturaj ekvivalentoj en Esperantlingva prezento.

6. Didaktika skiza laborplano

Oni supozas ke la lernantoj almenaŭ intucie iom scias kio estas *proverbo*.

Se komence ili ne bone distingas inter strikta proverbo kaj parencaj proverbecaj formoj, ne gravas, ili komprenos poste. Se ili tute ne scias, verŝajne sufiĉas montri al ili iujn ekzemplojn plej konatajn ...

6.1. PROVERBA KOLEKTADO

La infanoj kolektas proverbojn aŭdatajn en sia medio.

Prefera informfonto estas la geavoj, la vilaĝaj maljunuloj, izolitaj kamparanoj aŭ paŝtistoj, ktp. Povas esti ke la informonto - en malvarma situacio - ne tuj memoras bezonas la ŝustajn diraĵojn. Tial por instigi lin/ŝin oni pretigu ian enketan skemon: "kion vi diras pri ... avaruloj, pri vetero, pri malsaĝaj kaj malprudentaj gejunuloj", ktp.,

La infanoj skribu la aŭditajn proverbojn kaj tradiciajn diraĵojn, kaj poste kune klopodu iel ordigi kaj klasigi ilin, eventuale diskutante pri la plej oportunaj kriterioj.

Manke (aŭ malsufiĉe) de lokaj "saĝuloj", la lernantoj povas helpi sin per taŭgaj libroj: frazaroj, vortaroj, enciklopedioj, ktp.

6.2. LAŬTEMA KLASIGO

Oni disponas je listo de 20 proverboj en sia propra (aŭ bone konata) lingvo. Ofte la plej bona lingvo estas la loka (aŭ geava) dialekto. Prefere en la listoj troviĝu diroj diverstemaj kaj diversspecaj.

La tasko estas klasigi la proverbojn (kaj ev. similaĵojn) laŭ temo kaj celo.

(ekz.e: mono, sano, feliĉo, naskiĝo/morto, geedzeco, amikeco, laboro, religio, ktp.)

Verŝajne malkovriĝos la distingo inter supraĵa temo (ekz.e oni parolas pri kato kaj muso), kaj esence celata temo (kion oni volas reale signifi per tia diro: homaj virtoj, potenco-rilatoj, realo/pajno, agmanieroj, ktp.)

Kia la abato, tia la monaĥo

6.3. RETORIKAJ ASPEKTOJ

Iuj proverboj (aŭ pli ŝuste "sentencoj"?) esprimiĝas rekte kaj eventuale abstrakte:

Tuso kaj amo ne estas kaŝeblaj

Pajno trompas.

Aliaj esprimiĝas per iaj tipaj figuroj:

En put' la rano ne scias pri la oceano

Tajloro krimis, botisto pendas

Oni povas kompari la proverbajn formojn, selekti la figurajn dirojn, kaj klasigi la figur-specojn (metaforoj, analogioj,)

Tio plej bone funkcias, se oni trovajn grupon da diraĵoj pri sama temo aŭ en sama temaro, kie ĉiu grupano malsamas ĝuste pro la literatura formo.

Memkompreneble ĉi tiu estas agado por pli aĝaj kaj motivitaj lernantoj

6.4. LAŬVORTA TRADUKO

Ni imagu ke la klaso jam kolektis liston da proverbojn plimalpli tipaj de sia kulturo, kaj intencas iel konigi ilin al samaĝuloj de alia lando kun alia lingvo. Kion fari? Rekte traduki siajn diraĵojn en la lingvo de la aliuloj, eĉ se oni iom konas ĝin, estas malfacila tasko!! Ni provu uzi la internacian lingvon Esperanto, kiel ponton, kiel pivoton.

La klasanoj tradukas ĉiun elektitan proverbon, laŭvorte en esperanton.

Se necesas, ili aparte aldonas klarigon pri kulturaj aspektoj, ne mem-evidentaj.

Se, ekz.e, mi tradukas laŭvorte italan proverbon tiel:

Tiom da fojoj la katino iras al la lardo, ĉis kiam ŝi tie lasas sian piedeton.

(Tio estas klara nur por homoj, kiuj kutimas havi hejme katojn kaj kaptilojn kun lardo, kiuj kaptas la "manon" de la lardoprenanto.)

Konvenas fari tian laboron kaj pri proverboj supozeble internacie konataj (transkulturaj?, plurkulturaj?),

kaj pri aliaj pli loke karakterizaj, kiuj estas malfacile kompreneblaj de ali-kulturanoj.

(Pensu ekzemple pri azianoj aŭ afrikanoj.)

6.5. SERĜADO DE EKVIVALENTOJ EN SIA LINGVO (de alikulturaj proverboj)

La instruisto proponu areton da esperantaj proverboj (ekz.e el la *Zamenhofa Proverbaro*), prefere pri iu difinita temo (ekz. AMIKECO/MALAMIKECO).

La lernantoj legu tiujn proverbojn, komprenu ilin laŭvorte, interpretu ilin laŭcele; se eblas, trovu ekvivalenton en sia lingvo.

Du militas - tria profitas.

Melki kaproviron.

Gasto kiel fiĉo baldaŭ fariĝos malfreĉa.

Rusto manĝas feron, kaj zorgo la homon.

Se brulas nenio, fumo ne iras.

Nedeviga aldona ago: ni trovis ekvivalenton: sed kiuspeca ekvivalento? (laŭvorta traduko, paralela esprimaĝo samcela, similcela diraĝo, ktp.)

6.6. SERĜADO DE EKVIVALENTOJ EN LA CELLINGVO (por siaj proverboj)

Por proponita proverb-kolekto (eble tiu konstruita de la klasanoj mem en agado (6.1) aŭ tiu laŭvorte tradukita en (6.4)) la klasanoj serĉu internaciajn ekvivalentojn en la ESPERANTA PROVERBARO.

Tia laboro realiĝas iom diverse, laŭ la formo kaj materieco de la E.a Proverbaro, je kiu oni disponas: papera / elektrona; kiel ordigita, kun kiaj serĉ-rimedo, ktp.

6.7. KLAS-DUOPA PROVERB-INTERĤANĤO

Du diverslingvaj klasoj (A, B) pariĥis.

Ĥiu klaso el la paro agas jene.

- .7a. ĥi kolektas almenaŭ 10 proverbojn de sia kulturo;
- .7b. ĥi tradukas la proverbojn laŭvorte al esperanto;
- .7c. ĥi serĥas eventualajn ekvivalentojn en la Esperanta Proverbaro;
- .7ĥ. se necese, ĥi aldonas kulturajn klarigojn;
- .7d. per la dirita materialo kompilas tabelon jenan:

NUMERO	ORIGINALA PROVERBO (nacilingva formo)	LAŬVORTA TRADUKO (en esperanto)	eventuala LAŬSENCA TRADUKO (en esperanto)	eventuala KULTURA KLARIGO	ESPERANTA PROVERBARO (internacia ekvivalento)
1					
2					
...					
10					

.7e. La du klasoj interĥanĥas la respektivajn tabelojn.

.7f. Klaso A, ricevinte la proverban tabelon de B, klopodas trovi A-lingvajn ekvivalentojn por tiu B-landaj proverboj;

.7g. Ĥi metas la trovitajn ekvivalentojn (laŭvorte tradukitaj esperanten) en nova kompara tabelo:

NUMERO	LAŬVORTA TRADUKO de A-proverbo	ESPERANTA PROVERBARO (internacia ekvivalento)	LAŬVORTA TRADUKO de B-proverbo
1			
2			
...			
10			

.7ĥ. Fine la du klasoj reinterĥanĥas la novajn tabelojn tiel kompletigitaj;

.7h. Memkompreneble ili sendas kopion al la internacia KVAZAŬLERNEJO *Tibor Sekelj*, kiu publikigas ĥiujn ricevitajn kopiojn.

6.8. MULTLINGVA KOMPARADO (multkultura)

Per la tabeloj kolektitaj el la diversaj landoj en la Kvazaŭlernejo *Tibor Sekelj* oni konstruas iom post iom grandan proverban datumaron, kiu havos la jenan aspekton:

num.	ESP	SRB	RUM	EVE	JAP	FIN	BRA	ITA	...
1									
2									
3									
...									
...									
1000									

Imageble en tiu tabelego restos multaj "truoj" (kaj en la ESP-a vertikalo, kaj en la etnaj vertikaloj).

Bela ludo estos klopodi pltopi kelkajn truojn. Je tia ludo ni povos inviti ankaŭ eksterajn ... beletremulojn.

6.9 LUDO

Iu mimas per gestoj proverbon, la ceteraj devas diveni.

La diveninto mimos alian proverbon, ktp.

7. Referencoj kaj laborrimedoj

La ĝenerala bibliografio pri proverboj kaj diraĵoj de la diversaj kulturoj estas praktike senfina. Ĝiujare aperas centoj da novaj eseoj teoriaj kaj praktikaj ⁽⁶⁾. Ĝi tie mi menciis nur iujn Esperantlingvajn materialojn; ceteraj referencoj ni povos gastigi en la reta Kvazaŭlerneja Proverbejo.

7.1 Esperantaj proverbaroj (krozeblaj TTT-paĝaroj)

Proverbaro Esperanta (LINDSTEDT Jouko, Helsinko) [<http://www.helsinki.fi/~jslindst/proverbaro.html>]

Zamenhofa Proverbaro (DÜRER Holger, Bremeno) (antaŭparolo de H. Laine, 1983)
[<http://www.pc-labor.uni-bremen.de/Esperanto/prov/prov.html>]

Proverbaro Esperanta (HIROTAKA Masaaki / YAMASAKI Motohiro, æ MIJOPi Cutomu)
[<http://mylab.ike.tottori-u.ac.jp/~mijosxi/eo-/dokumentoj.html>]

Proverbaro Esperanta (PEJNO Simono) [http://ourworld.compuserve.com/homepages/profcon/e_prov.htm]

7.2 Esperantaj proverbaroj (dosieroj elŭteblaj el Interreto)

Arkivejo de Esperanto (HIROTAKA Masaaki) [<http://www2.saganet.ne.jp/vastalto/esp/arkivo.html>]

Historiaj Esperanto-dokumentoj (WEICHERT Martin, Virtuala Esperanto-Biblioteko)
[<http://www.cs.chalmers.se/~martinw/esperanto/veb/doku.html>]

Esperanta proverbaro (LUIN Franko, por Makintoĉuloj) [<http://www.esperanto.se/html/espro.html>]

Konsiloj por la kursfinintoj (JEFO) [<http://rafale.worldnet.net/~mjb/gerda/u/konsiloj.htm>]

Proverbaro Esperanta-Portugala (BEL, br) [<http://www.esperanto.org.br/arquivos.htm>]

Tekstara arkivo [<ftp://ftp.stack.nl/pub/esperanto/esperanto-texts.dir/proverbo.txt.gz>]

Tekstara arkivo [<skynet.stack.nl/pub/esperanto/essperanto-textes.dir/>]

7.3 Esperantaj Proverbaroj (libre eldonitaj)

1910, Zamenhof L.L., *Proverbaro Esperanta*, Parizo, 82 p.

1922 (1983), Minor, Karl, *Deutsche Redensarten in Esperanto, Germana-Esperanta esprimaro laŭ la proverbaro esperanta de d.ro L.L. Zamenhof*, Berlino 1922 (reeld. Saarbrücken 1983)

1961, Zamenhof L.L., *Proverbaro Esperanta*, red. Rogister C., ENK. Waringhien, Stafeto

1964, Zamenhof-Fernandes, *Esperanta-portugala proverbaro, Amo per proverboj*, Rio de Janeiro, 170 p.

1974, Zamenhof, L.L., *Proverbaro Esperanta*, Gutenberg, 2a eld., 167 p.

1976, Zamenhof, k.a. (laŭ), *Proverbaro*, Tesaloniko, Tamtama eld.

1976, Zamenhof, Ludwik Lazar, *Proverbaro*, Goteburgo

1980, Zamenhof, Marko, *Proverboj de Marko Zamenhof kaj de Lazaro Zamenhof*, red. Adolf Holzhaus, Goteburgo

1987?, Mitroviæ, Slobodan, *Oæi su prozor srca - Okuloj estas fenestro de l' koro*, (100 proverboj), *pid?*

1991, Bourgois, Lucien, *Proverbaro franca-esperanta - Esprimoj sankciitaj de l'uzado*, Beauville

<'91?, Bourgois, Lucien, *Esprimaro franca-esperanta*, Beauville,

1992, Tvaro%ek, Eduard, *Aforismoj*, *Esprima*, Bratislavo

1995 (1996), Wiersch, Hans + Wiersch, Kerstin, *Parolturnaro germana-Esperanto (Internacie kompreneblaj tradukoj de 21 000 germanaj Frazoj, frazeroj, sintagmoj, dirmanieroj, idiotismoj, proverboj)*, Leuven, Esperanto 2000, ISBN 90-71205-59-2, 414 p .

1999, Röntynen, Erkki, *Proverbaro - Nia Komuna Hereda%o*, Oulu, 1999 (Pli ol 3700 proverboj el la tuta mondo kolektitaj kaj tradukitaj)

2000, Kalæia, Sergije, *Popolaj proverboj (el la regiono Timoæka Krajina)*, Zajeæaro, 2000 (enestas 657 prov.)

7.4 Eseoj en Interreto

-erom Va%e, "Proverbaro de zamenhof: vort-provizo pri korpo en komparo kun franca frazaro"

-erom Va%e, "Proverbaro de zamenhof: bestoj"

-erom Va%e, "Proverbaro de zamenhof: paralelaj frazoj"

(TTT-ejo *Frazeologio kaj vortstatistiko* [<http://frazo01.free.fr/>])

7.5 Presitaj artikoloj

Riæigota listo da interesaj esperantlingvaj eseoj pro proverboj kaj frazeologio ekaperos en la kvazaýlerneja Proverbejo.

Venis fino de mia latino

Rimarkoj

(1) Vidu ekz.e Taylor A., *The Proverb*, 1931, Cambridge, Mass.

(2) Interesan statistikan esploron pri proverbaj frazstrukturoj vidu en: -erom Va%e, "Proverbaro de zamenhof: paralelaj frazoj", en æisupra bibliografio (7.4).

(3) Vidu, ekzemple:

- KOLKER Boris., *Lernolibro de la lingvo Esperanto. Baza kurso*

[<http://www.esperanto.mv.ru/Lernolibro/UTF8/index.html>]

- POPOVIÆ Bo%idar + TRIFUNJAGIÆ Radmila, *Ud%benik medjunarodnog jezika esperanto u 40 lekcija*, 1982, Beogrado

- GBEGLO Koffi, *Prenu plu*, 1995, Beaýville, SAT/Laýte

- VAN DAMME Emile, *Gramatika ABC-mempraktikilo*, FEL, 1993

(4) La bazan kolekton faris Marko Fabianoviæ Zamenhof (patro de Ludoviko Lazaro), naskita en 1837a

(5) Vidu en la Interreta pa%o je adreso [<http://lps.uniroma3.it/eins>]

(6) Vidu ekzemple la bibliografiojn aperantajn en la reta perioda%o *De Proverbio*

[<http://www.deproverbio.com/>]

La interesatoj je kunlaborado en projekto *Proverbejo* bonvolu kontakti la aýtoron
Maýro La Torre <m.latorre@uniroma3.it>